

FYODOR DOSTOYEVSKI
KARAMAZOV
QARDAŞLARI

Tərcüməçi:
Nadir Qocabəyli

ФЁДОР ДОСТОЕВСКИЙ

БРАТЯ

КАРАМАЗОВЫ

“Karamazov qardaşları” Fyodor Dostoyevskinin ən iri həcmli əsəri və məşhur romanlarından biridir. Yazıçı bu əsərində oxucunun diqqətini mənəvi-fəlsəfi məsələlərə yönəltdir. Əsərin personajları – İvan, Aleksey və Dmitri Karamazovlar varlığın ilkin səbəbi və son məqsədləri haqqında mühakimələrlə məşğuldur. Onlar Tanrı və ruhun ölümsüzlüyü məsələsinə müxtəlif cür yanaşır və öz seçimlərini edirlər.

Dünya ədəbiyyatında xristian təfəkkürü təsvirinin ən dərin örnəklərindən olan “Karamazov qardaşları” XX əsrin ən paradoksal, fəlsəfi və psixanalitik interpretasiyalarının obyektinə olmuşdur.

Фёдор Достоевский БРАТЬЯ КАРАМАЗОВЫ
Fyodor Dostoyevski KARAMAZOV QARDAŞLARI

Bakı, Qanun Nəşriyyatı, 2024, 848 səh.

Janr: bədii ədəbiyyat/roman

Yaş qrupu: 16+

Ölçü: 145x210 mm

Cild: yumşaq

Çapa imzalandı: 26.06.2024

Naşir: Şahbaz Xuduğlu

Tərcüməçi: Nadir Qocabəyli

Korrektorlar: Rövşən Ağayev

Flora Əliyeva

Texniki redaktor: Əsəd Qaraqaplan

Dizayner: Rahilə Şamil

Qapaq dizaynı: Rafael Qasım

Qanun Nəşriyyatı

Bakı, AZ 1102, Tbilisi pr., 76

Tel: (+994 12) 431-16-62; 431-38-18

Mobil: (+994 55) 212 42 37

e-mail: info@qanun.az

www.qanun.az

www.fb.com/Qanunpublishing

www.instagram.com/Qanunpublishing

ISBN 978-9952-26-928-4

© Qanun Nəşriyyatı, 2019; 2024

© Ф. М. Достоевский, 1880

Bu kitabın Azərbaycan dilinə tərcümə və yayım hüquqları
Qanun Nəşriyyatına məxsusdur. Kitabın təkrar və hissə-hissə nəşri
“Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında”
Azərbaycan Respublikasının Qanununa ziddir.

*Anna Qriqoryevna Dostoyevskayaya
həsr olunur*

“Sizə dođrusunu, dođrusunu deyirəm:
əgər torpađa dūşən buđda dənəsi ölməsə,
tək qalacaq; ölsə, bol məhsul verəcək”.

Yəhyanın İncili, XII fəsil, 24-cü surə

MÜƏLLİFDƏN

Qəhrəmanım Aleksey Fyodoroviç Karamazovun tərcümeyi-halına müəyyən şübhələrlə başlayıram. Yəni Aleksey Fyodoroviç Karamazovu qəhrəmanım adlandırsam da, onun qətiyyəən böyük adam olmadığını və buna görə də “Qəhrəman seçdiyiniz bu Aleksey Fyodoroviçin nə özəlliyi var, o nə iş görüb axı, harada və nə ilə tanınır, mən – oxucu niyə onun həyatına aid faktları öyrənməyə vaxt itirməliyəm?” kimi sualların qaçılmaz olacağını bilirəm.

Ən nəhs sual sonuncudur, çünki ona yalnız bu cavabı verə bilərəm: “Bəlkə də, romanı oxuyanda özünüz görəcəksiniz”. Amma birdən romanı oxudular və görmədilər, mənim Aleksey Fyodoroviçimin məziyyətləri ilə razılaşmadılar? Ona görə belə kədərli danışırım ki, bunu əvvəlcədən görürəm. Mənim üçün o, maraqlı adamdır, ancaq bunu oxucuya sübut edə biləcəyimdən xeyli şübhəliyəm. Məsələn burasındadır ki, o, şəxsiyyət olsa da, hələ qeyri-müəyyəndir, özünü təsdiq etməyib. Ancaq ilin-günün bu vaxtında insanlardan müəyyənlik tələb etmək qəribə olardı. Bir şey şək-sizdir: bu adam qəribədir, hətta qeyri-adidir. Qəribəlik və qeyri-adilik isə cəlbəciliyə haqqı verməkdən çox, ziyan vurur, xüsusilə də hamı təfsilatları birləşdirib, ümumi anlaşılmazlığa nəsə bir məna verməyə can atanda. Ancaq qəribə adam əksər hallarda elə seçkin və fərqli olmaqdır. Məgər belə deyil?

Mənim bu son tezisimlə razı deyilsinizsə və cavab versəniz ki, “belə deyil”, yaxud “həmişə belə olmur”, onda qəhrəmanım Aleksey Fyodoroviçə verdiyim önəmə görə ruhlanacağam. Çünki “həmişə” seçkin və fərqli ol-

mayan təkə qeyri-adi deyil, əksinə, o, bəzən, bəlkə də, özündə tamın özəyini daşıyır, onun dövründə yaşayan digər adamlar isə nəyə görəsə haradansa əsən külək nəticəsində ondan müvəqqəti qopanlardır...

Ancaq mən qətiyyənlə maraqlı olmayan bu dumanlı izahatlara girişmək istəməz və sadəcə, girişsiz başlamaq istərdim: xoşlarına gələcək, oxuyacaqlar; amma bəla burasındadır ki, tərcümeyi-hal məndə bir, roman isə ikidir. Əsas roman ikincidir, bu mənim qəhrəmanımın bizim dövrdəki, məhz hazırkı məqamdakı fəaliyyətidir. Birinci romandakılar isə otuz il əvvəl baş verib və ona heç roman da demək olmaz, qəhrəmanımın yeniyetməlik dövrünün yalnız bir epizodudur. Ancaq ikinci romanda bir çox şeylər anlaşılmaq qala biləcəyindən birincisiz ötüşə bilmədim. Lakin mənə ilk çətinliyi yaradan da elə budur: əgər mən, yəni bioqraf özü, belə bir sadə və qeyri-müəyyən qəhrəman üçün bir romanın artıq olduğunu hesab edirəmsə, özümü ikisi ilə ortaya atmağın nə anlamı var və bu lovğalığımı nə ilə izah etməliyəm?

Bu məsələlərin həllində çaşbaş qaldığımdan onları həlsiz-filansız adlamağa qərar verirəm. Əlbəttə, bəsirətli oxucu lap əvvəldən nəyə eyham vurduğumu artıq çoxdan tutub və qiymətli vaxtımı əbəs yerə boş sözlərə sərf etdiyimə görə mənə acıqlanıb da. Ona görə də bunun cavabını dəqiq verəcəyəm: qiymətli vaxtımı boş sözlərə, əvvəla, nəzakət xatirinə, ikincisi isə bilərəkdən sərf etmişəm: “hər halda, guya əvvəlcədən nəyisə xəbərdar etmişəm”. Nə isə, romanımın “tamın əhəmiyyətli bütövlüyü şəraitində” öz-özünə iki hekayəyə bölünməsinə hətta şadam: birinci hekayə ilə tanış olan oxucu ikinciyə başlayıb-başlamayacağına özü qərar verəcək. Əlbəttə, heç kəs heç nəyə borclu deyil, kitabı elə birinci hekayənin ikinci səhifəsindən həmişəlik kənara da atmaq olar. Ancaq elə nəzakətli oxucular da var ki, öz qərəzsiz mühakimələrində yanılmamaq üçün mütləq sonadək oxumaq istəyəcəklər; məsələn, bütün rus tənqidçiləri belədirlər. Belələri qarşısında adam bütün hallarda rahat nəfəs alır: bütün səliqə-sahmanlarına və insafalarına baxmayaraq, onlara romanı elə ilk epizodundaca kənara tullamağa yaxşı bəhanə verirəm. Hə, bu da ön söz. Onun artıq olması ilə tamamilə razıyam, ancaq bir halda ki yazmışam, qalsa yaxşıdır.

İndi isə işə keçək.

BİRİNCİ HİSSƏ

BİRİNCİ KİTAB

“BİR AİLƏNİN TARİXÇƏSİ”

I. Fyodor Pavloviç Karamazov

Aleksey Fyodoroviç Karamazov bizim qəzanın mülkədarı, zamanında, yəni bundan düz on üç il əvvəl başa çatan faciəvi və qaranlıq ölümünə görə (vaxtı çatanda bu haqda məlumat verəcəyəm) xeyli məşhurlaşmış (heç indi də unudulmayıb) Fyodor Pavloviç Karamazovun üçüncü oğlu idi. İndi isə bu “mülkədar” (bütün həyatını, demək olar ki, öz malikanəsində yaşaması da, bizdə onu belə adlandırırdılar) haqqında onun yalnız qəribə tip, amma yetərinə sıx rastlanan yaramaz və pozğun, bununla belə, həm də qanmaz adam olduğunu söyləyəcəyəm; ancaq malmülk məsələlərindən yaxşı baş çıxaran da, deyəsən, elə bu cür qanmazlar olur. Məsələn, Fyodor Pavloviç, demək olar ki, heç nədən başlayıb; kiçik bir mülkədar idi, nahar etmək üçün onun-bunun masasına cumur, müftəxorluğa can atırdı, bununla belə, öləndə yüz min rubla qədər nağd pulu çıxdı. Halbuki bütün həyatı boyu bizim qəzanın ən qanmaz başıxarablarından biri olmuşdu. Təkrar edirəm: burada söhbət axmaqlıqdan getmir; bu başıxarabların çoxu ağıllı və hiyləgər olur, burada hansısa xüsusi, milli qanmazlıqdan söhbət gedir.

O, iki dəfə evlənmişdi və üç oğlu vardı: böyüyü – Dmitri Fyodoroviç birinci arvadından idi, digər ikisi: İvan və Aleksey isə ikincidən. Fyodor Pavloviçin birinci arvadı kifayət qədər varlı və tanınmış zadəgan soyu Mi-usovlardan idi, onlar da bizim qəzanın mülkədarları idilər. Necə olmuşdu ki, cehizli, gözəl, üstəlik hələ zirək və ağıllı, hazırda o qədər də nadir olmayan, amma hələ keçmişdə parlayıb ortaya çıxan bir qız belə bir